

## ಅಧ್ಯಾಯ-೨

### ಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ

ಮೈಸೂರು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ನಂಜನಗೂಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬಂದ ಅಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ರಸ್ತೆ ಸಂಬಂಧಿತ ಪದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಗಂಗ, ಹೊಯ್ಲ, ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಗಿನ ರಸ್ತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ತೋಂದರೆ ನದಿ, ಹಳ್ಳಿ, ತೋರೆಗಳಾಗಿದ್ದು, ಹೊಳೆ ಹಳ್ಳಿಗಳು ತುಂಬಿದಾಗ ದಾಟಪ್ಪವ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಐದು-ಆರು ತಿಂಗಳು ವ್ಯಧಿವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

**ನಂಜನಗೂಡು ರಸ್ತೆ ಮಾರ್ಗ :** ನಂಜನಗೂಡು ಸುಮಾರು ೧೫೫೧ ಶತಮಾನದಿಂದಲೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತಾದರೂ ಕೆಲಿಲಾ ಮತ್ತು ಗುಂಡ್ಲುಹೊಳೆಗಳ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಾರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ತೀವ್ರ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೫೧ರ ವೇಳೆಗೆ ದಳವಾಯಿ ಕೆಳಲೆ ದೇವರಾಜಯ್ಯನಿಂದ ಕೆಪಿಲಾ ಹೊಳೆಗೆ ನಿರ್ಮಿತವಾದ ‘ದಳವಾಯಿ ಸೇತುವೆ’ ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿತ್ತು. ೧೫೭೦ ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದ ಘ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಬುಕಾನನ್ ಈ ಸೇತುವೆಯ ಭವ್ಯತೆ ಉಪಯುಕ್ತತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶಂಸೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ದಳವಾಯಿ ಸೇತುವೆ ನಂಜನಗೂಡು ಪರಿಸರದ ಪ್ರಗತಿಗೆ, ಭವಿಷ್ಯದ ಬೇಳವಣಿಗೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು.

೧೫೭೫ರ ವೇಳೆಗೆ ಒಂದು ಮೃಲಿ ರಸ್ತೆ ನಿರ್ಮಿಸಲು ರೂ.೧೯೫/- ವೆಚ್ಚವಾದ ದಾಖಿಲೆಯಿದೆ. ಅಂದರೆ ಒಂದು ಕಿಲೋಮೀಟರ್‌ಗೆ ೧೩೦/- ರೂ.ಗಳು; ೧೫೦೦ರ ವೇಳೆಗೆ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡ ಬೆಂಗಳೂರು-ನೀಲಗಿರಿ ಹೆದ್ದಾರಿಯು ನಂಜನಗೂಡು ತಾಲೂಕಿಗೆ ವರಪ್ರದವಾಯಿತು.

೧೬೪೫ರಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ‘ನಾಗಪುರ ಠೋಜನೆ’ಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ೧) ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ, ೨) ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ, ೩) ಜಿಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ೪) ಜಿಲ್ಲಾ ಇತರ ರಸ್ತೆ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಿಂದಿನ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ರಸ್ತೆ ಮಾರ್ಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ರಸ್ತೆಗಳೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ಹಳ್ಳಿಯು ಸಂಪರ್ಕ ರಸ್ತೆಯಿಂದ ಇ.ಎ ಕೆ.ಮಿ. ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ರಸ್ತೆಯಿಂದ ಇ ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ಒಳಗೇ ಇರಬೇಕು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯೋಧಿಂದ ನಂಜನಗೂಡು ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮೀಣ ರಸ್ತೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದುವು. ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ರಸ್ತೆ ಸಂಪರ್ಕ ಒದಗಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿದಲೂ ಆಧುನಿಕ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನಿರಂತರ ಪ್ರಯೋಧಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಸಂಬಂಧ ಇಂ ವರ್ಷ ಐ.ಆರ್.ಡಿ.ಪಿ. ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಇಂ ವರ್ಷಗಳ ರಸ್ತೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಸ್ತರ್ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಈಗಳೇ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇಂ-೩-೪೮ರ ವೇಳೆಗೆ ತಾಲೂಕಿನ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೂ ರಸ್ತೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ಅಂತಿಮ ಅಂಶಗಳು ದಾಖಲಿಸುತ್ತವೆ. ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಾರ್ಥ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಇಂಜಿ ಗ್ರಾಮಗಳೂ; ಯೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಇವಿ ಗ್ರಾಮಗಳೂ ಹಾಗೂ ಕಚ್ಚಾ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಉಳಿದ ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳೂ ಹೊಂದಿದ್ದುವು. ಅವನ್ನು ಸರ್ವಾರ್ಥ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು. ೨೦೦೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ವೇಳೆಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೂ ಸರ್ವಾರ್ಥ ರಸ್ತೆಯನ್ನೊಂದಿಸಲು ಪೂರಕ ಕ್ರಮಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು.

ತೀರ್ಥ ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಈ ತಾಲೂಕು ಸೇರಿದಂತೆ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿರ ವೇಳೆಗೆ ಇಲ್ಲ ಕೆ.ಮೀ. ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ, ಇಂ ಕೆ.ಮೀ. ಜಿಲ್ಲಾ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಇಂ ಕೆ.ಮೀ. ಜಿಲ್ಲಾ ಇತರ ರಸ್ತೆ, ಇಂ ಕೆ.ಮೀ. ಹಳ್ಳಿರಸ್ತೆ, ಇಂಜಿ ಕೆ.ಮೀ. ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ ರಸ್ತೆ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲ ಕೆ.ಮೀ. ನೀರಾವರಿ ರಸ್ತೆಗಳು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದ್ದುವು. ಮುಂದೆ ೨೦೦೯ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಇಲ್ಲ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ೨೦೦೯ಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುವ ಈ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ೨೦೨೨ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಈ ತಾಲೂಕಿನ ಮೂಲಕ ಹಾದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ೨೦೦೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ (ಸಂಖ್ಯೆ ೨೦೨೨)-೨೦.೬.೦ ಕೆ.ಮೀ.; ಮೂರು ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ-೨೦೪.೬.೦ ಕೆ.ಮೀ. (ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಇಂ(ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನಬೆಟ್ಟ-ಭಾಗಲಕೋಟೆ), ೮೦(ನಂಜನಗೂಡು-ಬಿಳಿಗಿರಿರಂಗನಬೆಟ್ಟ, ಚಾಮರಾಜನಗರ-ಕ್ಯಾತೇದೇವರುಗುಡಿ ಮಾರ್ಗ) ಹಾಗೂ ೮೪(ನಂಜನಗೂಡು-ಶಿರಾ), ೮೫(ವರುಣ-ಸುತ್ತೂರು), ೮೬ಬಿ(ಕುಪ್ಪವಳ್ಳಿ-ಸುತ್ತೂರು); ಮುಖ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆ-೧೮೮.೬ ಕೆ.ಮೀ.; ಇತರೆ ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆ-೧೮೮.೦೦ ಕೆ.ಮೀ.; ಹಳ್ಳಿರಸ್ತೆ-೪೪೮.೬ ಕೆ.ಮೀ.; ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ ರಸ್ತೆ-೨೦೨.೨೨ ಕೆ.ಮೀ.; ಕಚ್ಚಾ ರಸ್ತೆ-೨೨೮.೦ ಕೆ.ಮೀ.; ಪಕ್ಕಾ ರಸ್ತೆ- ೨೦೨.೬೫ ಕೆ.ಮೀ. ೨೦೦೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ೨೦.೬.೦ ಕೆ.ಮೀ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ, ಇಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ, ಇಂಜಿ ರಾಜ್ಯ ಹೆದ್ದಾರಿ, ಇಂಜಿ.೬೦ ಕೆ.ಮೀ. ಮುಖ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆ, ಇಲ್ಲಿ ಕೆ.ಮೀ. ಇತರೆ ಜಿಲ್ಲಾ ರಸ್ತೆ, ೨೨೮.೨೦ ಕೆ.ಮೀ. ಹಳ್ಳಿರಸ್ತೆಗಳಿದ್ದುವು.

ರಸ್ತೆಮಾರ್ಗವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೇ ‘ದಳವಾಯಿ ಸೇತುವೆ’ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಸಂಚಾರ ದಟ್ಟಣೆಯಿಂದಾಗಿ ರೆಲೆರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಬ್ಯಾಹತ್ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಈಗ ಈ ಸೇತುವೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ಲಿಂಗಾರ್ಥಿ ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

**ಸೇತುವೆಗಳು :** ರಸ್ತೆ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಮರ್ಪಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇತುವೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ತಾಲೂಕಿನ ಮುಖ್ಯ ಸೇತುವೆಗಳ ವಿವರವನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಡೆಲಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಿದಿರುವ ಕೆಲಿ ನದಿಗೆ ನಂಜಗೂಡು (ರಳಿಗಂ ಹಾಗೂ ರೆಲೆ) ಹುಲ್ಲಹಳ್ಳಿ ಸಂಗಮ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಾರಿನ ಬಳಿ; ಗುಂಡ್ಲು ಹೊಳೆಗೆ ನಂಜನಗೂಡು ಹಾಗೂ ಹೆಮ್ಮೆರಗಾಲ (ರೆಲು)ಗಳ ಬಳಿ; ಮತ್ತು ನುಗು ಹೊಳೆಗೆ ಕಡೆಬುಂದು ಹಾಗೂ ಸಂಗಮಗಳ ಬಳಿ ಸೇತುವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಭಾರಿ ಸೇತುವೆಗಳಿದ್ದವು.

ಇವಲ್ಲದೆ ಆರು ಮೀಟರ್‌ಗಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಇಲ್ಲ ಅಡ್‌ಮೋರಿ (ಕಲ್ಪಟ್‌)ಗಳು, ೬-೬೦ ಮೀಟರ್ ಉದ್ದದ ಇಲಿ ಜಿಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಹುಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಹತ್ತಿರ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ‘ಅಕ್ಕಾಡಕ್ಕೆ’ ಗಮನ ಸೇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನುಗು ನದಿಯ ಮೇಲೆ ಕಟಿನಿ ನಾಲೆ ಹಾದುಹೋಗಿದೆ.

**ಶಾವಜನಿಕ ಸಾರಿಗೆ :** ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೇನೆ, ಪೆಲ್ಲಕ್ಕಿಗಳಂಧ ಮಾನವಶ್ರಮ ಆಧಾರಿತ ಸಾರಿಗೆಯು ನಂತರ ಎತ್ತಿನಗೂಡಿ ಕುದುರೆಸವಾರಿ, ಕುದುರೆಗಾಡಿಗಳಿಗೆ ದಾರಿಯಾಯಿತು. ರೆಲೀಂರ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬಸ್ಸುಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಶಂಕರಪ್ಪನವರು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ, ಕೊಳ್ಳೆಗಾಲದ ಬಸವಣ್ಣದೇವರು ಹೊಳೆಗಾಲದಿಂದ ನಂಜನಗೂಡಿಗೆ ಬಸ್ ಪ್ರಯಾಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ರೆಲೀಂರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡಿನ ಜಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಅವರ ವಲ್ಲನ್ ಬಸ್ ಸರ್ವೀಸ್ ನಂಜನಗೂಡಿನಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೂ, ಹುಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ನಾಗಪ್ಪನವರು ಹುಲ್ಲಹಳ್ಳಿ-ನಂಜನಗೂಡು ನಡುವೆ ಖಾಸಗಿ ಬಸ್ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕುಮೇಣ ಖಾಸಗಿ ಬಸ್ ಜಾಲ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಆದರೂ ರೆಲೀಂ-ರೆಲೀ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡಿನಿಂದ ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ, ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಮೈಸೂರುಗಳಿಗೆ ಜಟಕಾಬಂಡಿಗಳೂ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ರೆಲುಲರ ಸೆಪ್ಪಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಬಸ್ ಸೇವೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸಿದಾಗ ‘ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ ಸಂಸ್ಥೆ’ (MSRTS) ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆ.ಮೀ.ಗೆ ಎರಡು ಪ್ರೇಸೆ ಶುಲ್ಕ ನಂತರ ಮೊದಲ ೫೦ ಕೆ.ಮೀ.ಗಳಲ್ಲಿ ಕೆ.ಮೀ.ಒಂದಕ್ಕೆ ಲಿ.೬ ಪ್ರೇಸೆ ಹಾಗೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಕೆ.ಮೀ.ಗೆ ಲಿ.೫ ಪ್ರೇಸೆ ದರ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರೆಲೀಂರ ಕೇಂದ್ರೀಯ ಸಾರಿಗೆ ಕಾಯ್ದೆಯಂತೆ ರೆಲೀಂರಲ್ಲಿ ‘ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ ನಿಗಮ’ವಾಗಿ (MSRTC) ಇದು

ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಇಲ್ಲಿರಲ್ಲಿ ಇದು ‘ಕನಾರಟಕ ರಾಜ್ಯ ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ ನಿಗಮ’ (KSRTC) ಎಂದಾಯಿತು.

ಕೆ.ಎಸ್.ಆರ್.ಟಿ.ಸಿ.ಎ ಮೈಸೂರು ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ ಸಾರಿಗೆ ನಿಯಂತ್ರಣಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಚೇರಿಗಳು ನಂಜನಗೂಡು ಮತ್ತು ಹುಲ್ಲಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ‘ಕನಾರಟಕ ರಾಜ್ಯ ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ ಬಸ್‌ಗಳು ನಂಜನಗೂಡಿನಿಂದ ಸುತ್ತಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣಗಳೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಜೋತೆಗೆ ತಾಲೂಕಿನ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೂ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧಿಸುವ ಯಶ್ವದಲ್ಲಿವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಧಾರಿತವಾಗಿದೆಯಾದರೂ ಬಸ್‌ಗಳು ಹೋಗದ ಅನೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳೂ ಇವೆ. ನಂಜನಗೂಡಿನಿಂದ ನರಸೀಪುರ, ಮೈಸೂರು, ಯಳಂದೂರು, ಜಾಮರಾಜನಗರದ ಹಾದಿಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ‘ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ’ ವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಖಾಸಗಿ ಬಸ್‌ಗಳು ಇನ್ನೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿವೆ.

ಸರ್ಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಬಸ್‌ಗಳ ಜೋತೆಗೆ, ಹೆಚ್ಚಿತರುವ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಅನುವ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ನಂಜನಗೂಡಿನಿಂದ ಹುಲ್ಲಹಳ್ಳಿ, ಹುರ, ಕಳ್ಳಲೆ, ಕಸುವಿನಹಳ್ಳಿ, ಮೈಸೂರು ಕಡೆಗೆ ಖಾಸಗಿ ಟ್ರೈಕ್, ಮೆಟ್ರಾರ್, ವ್ಯಾನ್, ಟಿಂಪೋಗಳು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿವೆ. ನಂಜನಗೂಡು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿದ್ದ ‘ಟಾಂಗಾ’ದ ಭವ್ಯತೆ ಮಸುಕಾಗಿ ಆಟೋಗಳ ಪ್ರಮುಖ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಈಗ ಹುಲ್ಲಹಳ್ಳಿ, ಸುತ್ತೂರುಗಳಲ್ಲೂ ಆಟೋಗಳಿವೆ.

ನಂಜನಗೂಡು, ತಾಂಡವಪುರ, ಅಳಗಂಜಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕಾರ್ಯಾನೇಗಳಿಗೆ ತಾಲೂಕಿನ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಪಟ್ಟಣ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಅಂಗಡಿ ಮುಗಬ್ಬಿಗಳಿಗೆ ಸರಕು ಸಾಗಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಲಾರಿ, ಗೂಡ್ ಕ್ಯಾರಿಯರ್, ಟಿಂಪೋ, ವ್ಯಾನ್‌ಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿವೆ. ಬೇಸಾಯಗಾರರು ಈಗಲೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಸರಕು ಸಾಗಾಣಿಕೆಗೆ ಎತ್ತಿನಂಗಾಡಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರಾದರೂ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಗಳು ಆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿವೆ. ಜನರ ಜೀವನ ಶೈಲಿ ಸುಧಾರಿತವಾಗುತ್ತಿರುವುದರ ದ್ವೀಪತಕವಾಗಿ ಸೈಕಲ್‌ನ ಜೋತೆಗೆ ದ್ವಿಜಕ ಮೋಟಾರು ವಾಹನ ಹಾಗೂ ಕಾರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿನಂಗಾಡಿಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿರ್ಲಿರ ಜಾನುವಾರು ಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಇಲ್ಲ ಎತ್ತಿನಂಗಾಡಿಗಳಿದ್ದರೆ, ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಇಲ್ಲ ಎತ್ತಿನಂಗಾಡಿಗಳಿದ್ದವು.

ನಂಜನಗೂಡಿನ ಎದುರು ತಟದ ಗ್ರಾಮಗಳಾದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ, ಕೆಂಪನಪುರ, ತೋರೆಮಾವು ಮುಂತಾದ ಗ್ರಾಮಗಳ ಜನತೆ ಕಣಿಲೆಯನ್ನು ದಾಟಲು ದೋಣಿ, ಹರಿಗೋಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೋಣಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಬೆಸ್ತರಿಗೆ ಸುಗ್ರಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಇಪ್ಪು ಕಾಳು ಎಂದು ಪಡಿ ನೀಡಿ ವರ್ಷವಿಡೀ ಪ್ರಯಾಣ

ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಓಡಾಡುವವರಿಗೆ, ಅಂಬಿಗರ ಮರ್ಚಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಶುಲ್ಕ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಕೆಪಿಲಾ ದಡದ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೇನು ಹಿಡಿಯಲು ತೆಪ್ಪ, ಹರಿಗೋಲುಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ.

### ಮೋಟಾರು ವಾಹನಗಳ ನೋಂದಣಿ :

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಾರಿಗೆ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ವಾಹನಗಳ ನೋಂದಣಿ, ಪರವಾನಗಿ ನೀಡಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸೇವೆ ಲಭ್ಯವಿದ್ದು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮೋಟಾರ್ ಸೈಕಲ್‌‌-೨೫೯೮; ಕಾರುಗಳು-೪೪೮; ಬಾಡಿಗೆ ಕಾರುಗಳು-೩೫೪; ಆಟೋ ರಿಕ್ಷ-೧೪೮; ಆಮ್ಮಾ ಬಸ್‌-೨೫೮; ಟ್ರಾಕ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಟ್ರೈಲರ್-೪೫೦; ಆಂಬುಲೆನ್ಸ್-೨೫೮; ಸರಕು ಸಾಗಿಸುವ ವಾಹನಗಳು-೫೫೮; ಇತರೆ ವಾಹನಗಳು-೧೯೮ ನೋಂದಣಿಸಲ್ಪಟಿವು. ೧೦೦೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ೧೦.೬೬೯ ಮೋಟಾರು ವಾಹನಗಳು ನೋಂದಣಿಗೊಂಡಿದ್ದು, ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ೨೫೯೮ ಮೋಟಾರು ಸೈಕಲ್/ಸ್ಕೂಟರ್, ನಾಲ್ಕು ಜೀಪು, ೪೫ ಬಾಡಿಗೆ ಕಾರು, ೧೮ ಆಟೋರಿಕ್ಷ, ೧೫೫೫ ಟ್ರಾಕ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಟ್ರೈಲರ್, ಎರಡು ಆಂಬುಲೆನ್ಸ್, ೧೨೧೦ ಸರಕು ಸಾಗಣೆ ವಾಹನ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಅನ್ನ ವಾಹನವಾಗಿತ್ತು. ೧೦೦೮-೦೯ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೫೪ ಅಪಘಾತಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದ್ದು, ೧೮ ಜನ ಗಾಯಗೊಂಡಿದ್ದರೆ, ೧೬ ಜನ ಮೃತಪಟ್ಟಿದ್ದರು.

**ರೈಲು :** ೧೮೬೧-೧೮೮೨ ಬೆಂಗಳೂರು-ಮೈಸೂರು ರೈಲ್‌ ಯೋಜನೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ೧೮೮೨ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ರೈಲು ಹರಿದು ಬಂದಿತು. ಆನಂತರ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ನಂಜನಗೂಡು ಬಳಿಯ ಸುಜಾತ ಮಿಲ್‌ವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ರೈಲು ಸೇವೆ ಲಭಿಸಿ, ಈ ಹಾದಿ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಬಂದಧ್ಯ ರೈಲ್‌ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಒಂದರಂದು. ಆಗ ಈ ರೈಲು ಹಾದಿ ಕೊಡ ದಳವಾಯಿ ಸೇತುವೆಯನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಮೈಸೂರು-ನಂಜನಗೂಡು ರೈಲ್‌ ಹಾದಿ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಧ್ಧವಾದ ಪ್ರಥಮ ರೈಲು ಹಾದಿಯೂ ಹೌದು. ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೨೪ ಕಿ.ಮೀ. ಸಾಗಿದ್ದ ಈ ರೈಲು ಹಾದಿಗೆ ಅಂದಿನ ವೆಚ್ಚೆ ೨.೨೫ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳು. ೧೮೯೮ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸುಜಾತ ಮಿಲ್‌ನಿಂದ ಒಂದು ಕಿ.ಮೀ. ರೈಲುಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಂಜನಗೂಡಿನ ಕಡೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ, ಪಟ್ಟಣದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈಲ್‌ ಸ್ವೇಷನನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಮದ್ರಾಸ್ ಕಂಪನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಬೆಂಗಳೂರು-ಮೈಸೂರು-ನಂಜನಗೂಡು-ರೈಲ್‌ ಹಾದಿಯ ಮೇಲ್ಮೈಕಾರಣದೆಯನ್ನು ಅಕ್ಷೋಬರ್ ರೈಲ್‌ ನಂತರ ರಾಜ್ಯ ರೈಲ್‌ ಇಲಾಖೆಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೨೧ರಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡು-ಕಾಮರಾಜನಗರ ರೈಲು ಹಾದಿಗೆ ಅಂತಿಭಾರ ಬಿಡ್ಡಿತಾದರೂ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ತೊಳಿಲಬೇಕಾಯಿತು. ೧೯೨೨-೨೩ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಬೋರ್ಡ್ ಡಿಬೆಂಚರ್ ಲೋನ್ ಎಂದು ಎಂಟು ಲಕ್ಷ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಗಿ ಕೆಲಸಗಳು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡು ೨೨-೮-೨೪ರಂದು ಈ ಹಾದಿ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ತೆರವುಗೊಂಡಿತು. ಈ ಹಾದಿಯ ಅಂದಿನ

ಒಟ್ಟು ನಿರ್ಮಾಣ ವೆಚ್ಚೆ ಉದ್ದೇಶಿತ/- ರೂ.ಗಳು. ಪ್ರಸ್ತುತ ದಳವಾಯಿ ಸೇತುವೆ ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ರೈಲ್ವೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸೇತುವೆ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿದೆ.

ಶೀರಾ ಇತ್ತೀಚಿನವರೆಗೆ ಮೈಸೂರು-ಚಾಮರಾಜನಗರ ರೈಲ್ವೇ ಹಾದಿ ಏಂಟರ್‌ಗೇಜ್‌ನದಾಗಿದ್ದ ತಾಂಡವಪುರ, ಸುಜಾತಪುರಂ, ನಂಜನಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಷನ್‌ಗಳಿವೆ. ನಂಜನಗೂಡು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ರೈಲ್ವೇ ಹಾದಿಯ ಉದ್ದ ಶಿಥಿಲೋಮೈಟರ್‌ಗಳಿವೆ. ಮೈಸೂರು-ಚಾಮರಾಜನಗರ ರೈಲ್ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬ್ರಾಡ್‌ಗೇಜ್‌ಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ರೈಲ್ವೇ ಹಾದಿಯನ್ನು ತೆಮಿಳುನಾಡಿನ ಮೆಟ್ಟಪಾಳ್ಯಾನವರೆಗೆ ವಿಕ್ರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಯೋಜನೆ ಬಹು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಇದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಂಡರೆ ಅದರ ಲಾಭ ನಂಜನಗೂಡು ತಾಲೂಕಿಗೆ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿ ದೊರೆಯಲಿದೆ. ಬ್ರಾಡ್‌ಗೇಜ್ ಪರಿವರ್ತನಾ ಕಾರ್ಯ ನಂಜನಗೂಡಿನವರೆಗೆ ಪೂರ್ವೇಸಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ೨೦೦೮ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡು ಮೈಸೂರು ನಡುವೆ ರೈಲ್ ಸಂಚಾರ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಚಾಮರಾಜನಗರದವರೆಗಿನ ಬ್ರಾಡ್‌ಗೇಜ್ ಮಾರ್ಗ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಚಾಮರಾಜನಗರದವರೆಗೂ ರೈಲ್ವೇ ಸೌಲಭ್ಯ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಚಾಮರಾಜನಗರ-ಮೆಟ್ಟಪಾಳ್ಯಾನ ನಡುವೆ ರೈಲ್ ಹಳ ಹಾಕಬೇಕೆನ್ನುವ ಸ್ಥಳೀಯ ಬೇಡಿಕೆ ಇನ್ನೂ ಈಡೇರಬೇಕಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ನಂಜನಗೂಡು-ಕಾಕನಕೋಟೆ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆಂದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲಿರಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು.

**ವಾಯುಶಾರಿಗೆ :** ಮೈಸೂರು-ನಂಜನಗೂಡು ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಂಡಕಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ(ರೆಜಿಡ್) ವಾಯುಪಟ್ಟೆ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಶೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು. ರೆಜಿಡ್-ಎಂಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಇಲಾಖೆಯು, ಮೈಸೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಮಂಡಿಕಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಮರಸೆ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಶಿರ ಎಕರೆ ಜಮೀನನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಧಿನವಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಗತ್ಯ ಕಚ್ಚಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ರೆಜಿಡಲಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವೇಸಿತು. ಕೇಂದ್ರ ನಾಗರಿಕ ವಿಮಾನಯಾನ ಮಂತ್ರಾಲಯವು ಇದನ್ನು ರೆಜಿಡ ಸೆಪ್ಪೆಂಬರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಧಿನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಆದರೂ ರೆಜಿಡವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿಮಾನ ಸೇವೆ ನಿಗದಿತ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಾಯುದೂತ ಸೇವೆ, ದಸರಾ ಮನರಂಜನಾ ಹಾರಾಟಗಳು ರೆಜಿಡಲಲ್ಲಿ ಆರಂಭಗೊಂಡವು. ಎರಡು ರನ್‌ವೇಗಳಿರುವ ಇದನ್ನು ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನಯಾನಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲುಹುದೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಯಿತು. ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಈ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣವನ್ನು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಇದೆ. ಇದು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಾಗ ಅದರ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನ ನಂಜನಗೂಡು ತಾಲೂಕಿಗೂ ಸಿಗಲಿದೆ. ಇಂದು ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯಾಧ್ಯಮುಗಳು ನಡೆಸಿದ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಒಂದು ಮಾನವ ಸಮುದಾಯವೆನ್ನುವಪ್ಪರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದೆ.

**ಅಂಚೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ :** ಸಮೀಪವರ್ತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹಾವ-ಭಾವ, ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಪರ್ಕ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ವಾನವನಿಗೆ ದೂರವರ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧನವಾದುದು ಪತ್ರಮಾಧ್ಯಮ. ಪತ್ರದ ಮೂಲಕ ಪರಸ್ಪರ ಕುಶಲೋಪರಿ, ವಿಚಾರ, ಸುದ್ದಿವಿನಿಮಯ ಮುಂತಾದವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು. ಈ ರೀತಿಯ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಹಂಸ, ಪಾರಿವಾಳಗಳ ಮೂಲಕ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಇತಿಹಾಸಗಳು ದಾಖಿಲಿಸಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲೇ ‘ಅಂಚೆ’ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಅಂಚೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಿದವರು ಮೈಸೂರಿನ ಅರಸು ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ್. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಭಾಗದಲ್ಲೂ ಅಂಚೆ ಹರಿಕಾರನನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಸುದ್ದಿಗಳು ಕ್ಷುಪ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಟಿನ ಚಾವಡಿಯೂ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ಅಂಚೆ ಭಕ್ತಿ, ಮುಕ್ತಿದ್ವಿ, ಬೇಗಾರ, ಗುಮಾಸ್ತ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತಪ್ಪು ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿತು.

ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ಇಲೈರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪೋಸ್ಟ್‌ಲ್ ಸೇವೆಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಿತು. ನಂತರ ಇಲೈರಲ್ಲಿ ‘ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಪೋಸ್ಟ್ ಆಫೀಸ್’ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿರಿಂದ ಈ ಸೇವೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೂ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು. ನಂತರ ‘ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಅಂಚೆ ಕಣ್ಣೇರಿಗಳನ್ನು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿರಲ್ಲಿ ಅಂಚೆ ಚೀಟಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ರೆಡೆಲರಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಂಚೆ ಕಣ್ಣೇರಿಗಳು ಇದ್ದುದು ಇಲ್ಲಿ-ಇಲ್ಲರ ವೇಳೆಗೆ ನಂಜನಗೂಡು, ಮಲ್ಲಹಳ್ಳಿ, ಕಳಲೆ, ಕವಲಂದೆ ಹಾಗೂ ತಗಡಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಚೆ ಕಣ್ಣೇರಿ ಸೇವೆ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು. ಇಲೈರಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡು ಅಂಚೆ ವಿಭಾಗೀಯ ಕಣ್ಣೇರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹಗ್ಗಡದೇವನಕೋಟೆ, ಕೊಳ್ಳೇಗಾಲ, ಟಿ.ನರಸೀಪುರ, ನಂಜನಗೂಡು, ಯಳಂದೂರು, ಗುಂಡ್ಲಪೇಟೆ ಮತ್ತು ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾಲೂಕುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇದರದಾಗಿತ್ತು. ಒಟ್ಟು ಇಂಜಿ ಅಂಚೆ ಕಣ್ಣೇರಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಲೈರ ವೇಳೆಗೆ ಈ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಅಂಚೆ ಕಣ್ಣೇರಿ, ಎಂಟು ಉಪ ಅಂಚೆ ಕಣ್ಣೇರಿ, ಐವತ್ತ್ಯಾದು ಶಾಖಾ ಅಂಚೆ ಕಣ್ಣೇರಿಗಳು ಅಡಕವಾಗಿದ್ದವು.

ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ನಂಜನಗೂಡು ಪ್ರಥಾನ ಅಂಚೆ ಕಣ್ಣೇರಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಇಂಜಿ ಉಪ ಅಂಚೆ ಕಣ್ಣೇರಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಮಲ್ಲಹಳ್ಳಿ, ಮರ, ಕಳಲೆ, ಕವಲಂದೆ, ನಗರ್ರೆ, ಸುಜಾತಪುರಂ ಮತ್ತು ತಗಡಾರು ಉಪ ಅಂಚೆ ಕಣ್ಣೇರಿಗಳು ನಂಜನಗೂಡು ತಾಲೂಕಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಉಳಿದ ಆರು

ಉವ ಕಬ್ಬೇರಿಗಳು ಗುಂಡಪೇಟೆ ತಾಲೂಕು ಹಾಗೂ ಎರಡು ಅಂಚೆ ಕಬ್ಬೇರಿಗಳು ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾಲೂಕು ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ೧೩೨ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಂಚೆ ಕಬ್ಬೇರಿಗಳು ಇದರಡಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ೨೦೦೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೨೦ ಅಂಚೆ ಕಬ್ಬೇರಿಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಂಚೆ ಕಬ್ಬೇರಿಗಳು ಈಗ ಪತ್ರ ಸ್ವೀಕಾರ, ವಿನಿಯೋಗದ ಜೊತೆಗೆ ಮೀಡಿಯಾ ಪೋಸ್ಟ್, ಇ.ಎಂ.ಎಸ್.ಸ್ಟೀಡ್ ಪೋಸ್ಟ್ ಕಾರ್ಡ್, ರೀಟ್ಯೂಲ್ ಪೋಸ್ಟ್, ವೆಸ್ಟ್‌ನ್ ಯೂನಿಯನ್ ಮನಿ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್, ಇ-ಪೋಸ್ಟ್, ‘ಪಿಕ್ ಅಪ್ ಸರ್ವೀಸ್’ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ರೀತಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ಪೋಸ್ಟ್‌ಕಾರ್ಡ್, ಇನ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ಲೆಟರ್, ಎಮ್‌ಎಗ್ರಾಂ, ಎನ್‌ವೆಲಪ್, ಲೆಟರ್ ಬಾಕ್ಸ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಜಾಹಿರಾತು ಮುದ್ರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಜಾಹಿರಾತಿಗೆ ಹೊಸ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಡುವ ‘ಮೀಡಿಯಾ ಪೋಸ್ಟ್’ನ ದರಗಳ ವಿವರ ಹೀಗಿದೆ.

| ಮಾಧ್ಯಮ            | ಜಾಹಿರಾತಿನ ಅವಕಾಶ         | ವಿಕವಣಿದ ದರ | ಬಹುವಣಿದ ದರ |
|-------------------|-------------------------|------------|------------|
| ಪೋಸ್ಟ್‌ಕಾರ್ಡ್     | ೩ ಸಿ.ಎಂ. x ಸಿ.ಎಂ.       | ೧೦ ಪ್ರೇಸ್  | ೨೦ ಪ್ರೇಸ್  |
| ಇನ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ಲೆಟರ್ | ೬ ಸಿ.ಎಂ. x ೨.೭೫ ಸಿ.ಎಂ   | ೧೩ ಪ್ರೇಸ್  | ೨೦ ಪ್ರೇಸ್  |
| ಎಮ್‌ಎಗ್ರಾಂ        | ೫.೫ ಸಿ.ಎಂ. x ೪.೭೫ ಸಿ.ಎಂ | ೨೦ ಪ್ರೇಸ್  | ೩೦ ಪ್ರೇಸ್  |

ಕನಿಷ್ಠ ೧೦ ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ತ್ರಿಂಟ್ ಅರ್ಡರ್ ನೀಡಬೇಕು. ಅಂಚೆ ವಾಹನಗಳಿಗೆ ೧೦೦೦/- ರೂ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಂಟಿಂಗ್ ವೆಚ್ಚ ರೂ.೫೦೦/- ಅಂಚೆ ಡಬ್ಲಿಗಳಿಗೆ ರೂ.೧೦೦೦/- ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರೂ.೫೦೦/- ಪ್ರೇಂಟಿಂಗ್ ಭಾರ್ಜ್‌. ಈ ಮೀಡಿಯಾ ಪೋಸ್ಟ್ ಈಗೀಗ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯತಯನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಿದೆ.

‘ಇವಂಎಸ್ ಸ್ಟೀಡ್ ಪೋಸ್ಟ್’ ಸೇವೆಯನ್ನು ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಅಂಚೆ ಇಲಾಖೆಯು ತನಗೆ ಪ್ರತಿಸ್ಥಿತಿರುವ ಖಾಸಗಿ ವಲಯದ ಕೇರಿಯರ್ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಖಾರಿಸಿದ್ದಾಗಿ ಜಾಲನೆಗೆ ತಂದಿದೆ. ರಜಾ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬುಕಿಂಗ್ ಸೋಲಬ್ಜ್ ಲಬ್ಜ್‌ವಿದೆ. ‘ಪಾಸ್‌ಪೋಲ್‌’ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ನಿಗದಿತ ಶುಲ್ಕ ಪಾವತಿಸಿ ಈಗ ಅಂಚೆ ಕಬ್ಬೇರಿಯಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.

ಅಲ್ಲದೆ ಅಂಚೆಯೇದೆಗಳು ಅಂಚೆ ಪತ್ರ ವಿತರಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಅಂಚೆ ಜೀಟಿ, ಅಂಚೆ ಪತ್ರ ಮತ್ತಿತರ ಅಂಚೆ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದವರಿಗೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಾರುವ ಮತ್ತು ಅಂಚೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಿಸುವ ‘ಪಿಕ್ ಅಪ್ ಸರ್ವೀಸ್’ ಈಗಾಗಲೇ ಚಾಲ್ತಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ‘ವೆಸ್ಟ್ ಯೂನಿಯನ್ ಮನಿ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್’ ಸೇವೆಯಿಂದಾಗಿ ವಿದೇಶದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ಕೆಲವೇ ನಿರ್ಮಿತಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕ್ಯಾಫ್ ಸಟ್‌ಫಿಫಿಕೇಟ್, ನ್ಯಾಷನಲ್ ಸೇವಿಂಗ್ ಸಟ್‌ಫಿಫಿಕೇಟ್, ಕಿಸಾನ್ ವಿಕಾಸ್ ಪತ್ರ, ಆರ್.ಡಿ ಮುಂತಾದ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಣ್ಣ ಉಳಿತಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತಿದೆ. ಕೇರಿಯರ್ ಸರ್ವೀಸ್‌ಗಳು ಈಗಿನ ಅಂಚೆ ಕಬ್ಬೇರಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ದ್ದ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು

ನಿಜವಾದರೂ, ೧೫೦ ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಮಾಣೀಕ ಸೇವೆಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿ ನಂಬಿಕೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುವ ‘ಅಂಚೆಗೆ ಈ ಸ್ವರ್ಥಯನ್ನು ಮೀರಿ ಬೆಳೆಯುವ ಚೈತನ್ಯ ಇದೆ.

**ದೂರವಾಣಿ :** ‘ಬೆಡ್ಡು’ ಆಪರೇಶನ್ ಸಲುವಾಗಿ ೧೮೮೯ ರಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವೇದಿಲ ಕೆಲಿಗ್ರಾಹ ತಂತ್ರಿಗಳು ಕಾಕನಕೊಣೆ ಮತ್ತು ಹುಣಸೂರಿನ ನಡುವೆ ಹರಿದವು. ೧೯೧೧-೧೯೧೭ ಸುಮಾರಿಗೆ ಮೈಸೂರು ನಗರಕ್ಕೆ ದೂರವಾಣಿ ಸಂಪರ್ಕ ದೊರೆತು. ೧೯೧೦ ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಇದು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿತು.

ನಂಜನಗೂಡಿನ ದೂರವಾಣಿ ಉಪವಿಭಾಗೀಯ ಕಚೇರಿ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಾ ದೂರವಾಣಿ ವಿನಿಮಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕವಲಂದೆ, ಹುಲ್ಲಹಳ್ಳಿ, ಹೆಡಿಯಾಲ, ಕುರಹಟ್ಟಿ, ಹುರ, ಹದಿನಾರು, ಚಂದ್ರವಾಡಿ, ಕಳ್ಳಲೆ, ಕಸುವಿನಹಳ್ಳಿ, ಸುತ್ತೂರು, ತಗಡೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಿಸುತ್ತಿವೆ. ೧೯೦೫ಿರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ೪,೦೦೦ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ೪,೦೫೮ ದೂರವಾಣಿಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಿಸುತ್ತಿವೆ. ಬಿಎಸ್‌ಎನ್‌ಎಲ್‌ನ ಸುಮಾರು ೨೦೦೦ ಸಿಂಕಾರ್ಡುಗಳು ನಂಜನಗೂಡು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ವಿಶರಣೆಯಾಗಿವೆ. ೨೦೦೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಇಂದ್ರಾ ದೂರವಾಣಿ ವಿನಿಮಯ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಂದ ೩,೫೧೫ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸ್ಥಿರದೂರವಾಣಿ (Landline) ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಸೆಲ್‌ಪೋನ್ ಸೇವೆಯು ಇಂದು ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ.

ಸಂಪರ್ಕದ ಉತ್ತಮ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಈಗಿರುವ ಕೇಬಲ್ ತಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಭೂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಳೆಯುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ‘ಟವರ್ ಸೆಲ್ ಪೋನ್’ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಕ್ಯಾರಿಕಾ ನಗರಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಸೇವೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ‘ಬ್ರಾಡ್ ಬ್ಯಾಂಡ್ ಸ್ವಿಫ್ಸ್’ ಯೋಜನೆಯು ಡ್ರೇರ್ಕ್ ಇಂಟರ್ನೇಟ್ ಸೇವೆ ಹಾಗೂ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ಗಳ ನಡುವಳಿ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸಿವೆ.

**ಆಕಾಶವಾಣಿ :** ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೦, ೧೯೫೫ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಎಂ.ವಿ. ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಅವರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ‘ಆಕಾಶವಾಣಿ’ಯ ಮೂಲಕ ರೇಡಿಯೋ ಅಲೆ ಮೈಸೂರು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹರಡಿತು. ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಈ ಖಾಸಗಿ ರೇಡಿಯೋ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮೈಸೂರು ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರು ರೇಡಿಯೋ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ತಾಲೂಕಿನ ಜನತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ತಲುಪುತ್ತಿವೆ. ಕೃಷಿರಂಗ, ಜನಪದ ಗೀತಗಳು, ರಂಗಗೀತಗಳು, ಮಕ್ಕಳಮಂಟಪ, ಮಹಿಳಾರಂಗ, ಯುವವಾಣಿ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ನಂಜನಗೂಡು ತಾಲೂಕಿನ ಪ್ರತಿಭಾಗಗಳೂ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಲವಾರು ಅವಕಾಶಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ದೂರದರ್ಶನ, ಟೆಲ್‌ಪೋರ್ಕಾಡ್‌ರ್ಸ್, ಏ.ಸಿ.ಆರ್, ಡಿ.ವಿ.ಡಿ.ಗಳ ಅಭ್ಯರ್ಥ ನಡುವೆಯೂ ಎಫ್.ಎಂ. ರೇಡಿಯೋಗಳ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಸೆಲ್‌ಪೋನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೌಕರ್ಯ ಲಭಿಸುವಂತಾಗಿದೆ.

**ದೂರದರ್ಶನ :** ಮೈಸೂರು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ದೂರದರ್ಶನದ ಪರಿಚಯವಾದುದು ಇಲ್ಲಿರಲ್ಲಿ ಆಗ ಕೇವಲ ದೇಹಲಿ ದೂರದರ್ಶನ ಮಾತ್ರ ಲಭ್ಯವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ದೂರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಕೇಬಲ್ ನೇರೋವಕ್ಸ್ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾಗಿರುವ ಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಯ ಮೂಲೆಮೂಲೆಗೂ ನೂರಾರು ಭಾನುಗಳು ತಲುಪಿವೆ. ಸ್ಥಳೀಯ ಕೇಬಲ್ ಆಪರೇಟರ್‌ಗಳು ಸಂಘಟಿತರಾಗುವ ಮೂಲಕ ಉತ್ತಮ ಸೇವೆ ನೀಡಲು ಮುಂದಾಗಿದ್ದಾರೆ.

\* \* \* \*